

לקראת שבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

מתורת

הוד כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש

וצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שנה ו / גליון רכט

ערש"ק פרשת קרח ה'תשס"ט

פתח דבר

בעזה"ת.

לקראת שבת קודש פרשת קרח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס 'לקראת שבת' (גליון רכט), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות עניני חידוש וביאור שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זיע"א.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים בשלימותם, ואף עברו עריכה, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו בתוכן העניינים), שם נתבארו הדברים באריכות, במתיקות ובתוספת מראי מקומות.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

יוצא לאור על ידי
מכון אור החסידות

אה"ק:

ת.ד. 2033 כפר חב"ד 72915

טלפון: 03-9604-832 פקס: 03-9607-370

ארה"ב:

325 Kingston Ave., Brooklyn, NY 11213

(718) 473-3924

תוכן העניינים

מקרא אני דורש

ביאור הא דדייק רש"י לכתוב בהסברתו את סמיכות דין מתנות כהונה למחלוקת קרח ש"בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה", דבזה מרמז דיסוד כ"ד מתנות כהונה הוא מדין "כפל" שנתחייבו בו שבטי ישראל להכהנים.

(ע"פ לקוטי שיחות חכ"ג שיחה ב' לפרשתנו)

יינה של תורה

תורה מלשון הוראה / מוסר ההשכל הנלמד מטעותו של קרח.

(ע"פ לקוטי שיחות ח"ד ע' 1048 ואילך)

קב חומטין / ביאור הדין דפסח דוחה את השבת, בדרך הרמז והדרוש.

(ע"פ שיחת פ' שמיני תשל"ז)

חידושי סוגיות

ידייק דמן הש"ס משמע דיחנו איסור רק שלא יתרום מן הרעה על היפה, משא"כ להספרי / יסיק דאף להש"ס וודאי איכא חיוב לתרום תמיד מן היפה / יתלה הפלוגתא בגדר כללות דין תרומה מן היפה אי הוי מכלל "כל חלב לה" / יוסיף עוד, דתלוי הדבר אי תרומה מן היפה הוא חיוב בהפרשה או בנתינה לכהן.

(ע"פ לקוטי שיחות חלק לג עמ' 120 ואילך)

הוספה - דרכי החסידות

סיפורים, ביאורים ופתגמים בביאור מעלת היהודי הפשוט, כשיטת וחידוש מורנו הבעש"ט בזה.

(פתגמים מלוקטים מתורת כ"ק אדמו"ר מהרי"צ נ"ע מליובאוויטש)

מקרא אני דורש

היסוד למתנות כהונה – דין כפל

ביאור הא דדייק רש"י לכתוב בהסברתו את סמיכות דין מתנות כהונה למחלוקת קרח ש"בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה", דבזה מרמז דיסוד כ"ד מתנות כהונה הוא מדין "כפל" שנתחייבו בו שבטי ישראל להכהנים

א. לאחר שהתורה מספרת על מחלוקת קורח ועדתו, שהיתה בעיקר כנגד כהונת אהרן, ולאחר מכן מסופר אודות הבחינה שנעשתה על ידי המטות – כאשר "פרח מטה אהרן לבית לוי" (יז, כג), שזה היה אות על זה שהקב"ה בחר בו ובשבטו – ממשיך הכתוב בפרשת מתנות כהונה, "וידבר ה' אל אהרן, ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי וגו'" (יח, ה).

ומפרש רש"י: "ואני הנה נתתי לך – בשמחה. לשון שמחה הוא זה. . משל למלך שנתן שדה לאוהבו, ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין; בא אחד וערער על השדה. אמר לו המלך: כל מי שירצה יבוא ויערער לנגדך? הריני כותב וחותם לך ומעלה בערכאין. אף כאן, לפי שבא קורח וערער כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה בברית מלח עולם, ולכן נסמכה פרשה זו לכאן".

ויש לדקדק בלשון רש"י – שהדגיש את המספר של "כ"ד מתנות כהונה", ולכאורה למאי נפקא מינה המספר המדוייק – והיה צריך לומר סתם "ונתן לו מתנות כהונה"? ובפרט שבפרשתנו לא נמנו כל מתנות כהונה, אלא רק חלקם; חלה, ראשית הגז, זרוע לחיים וקיבה אינם מוזכרים. אם כן, לשם מה מדגיש רש"י מספר זה של כ"ד מתנות, כאשר בפרשתנו לא מנויים כל הכ"ד?!

ב. ויש לומר בזה – בדרך הרמז:

אמנם קורח הוא זה שעורר את הערעור על כהונת אהרן, אבל היה זה באופן שהוא שיתף בזה את כל י"ב השבטים, וכמו שכתוב "ויקהל עליהם קורח את כל העדה" (פרשתנו טז, יט), "הלך אצל השבטים ופיתה אותם: כסבורין אתם שעלי לבדי אני מקפיד, איני מקפיד אלא בשביל כולכם, אלו באין ונוטלין כל הגדולות, לו המלכות ולאחיו הכהונה – עד שנתפתו כולם" (פרש"י שם).

והנה, הערעור על כהונת אהרן לא היה באופן של "גזילה", הנעשית בריש גלי ובפרהסיא, אלא באופן של "גניבה" – כמו הגנב שמסתיר את מעשהו במחשכים, כך כאן, הסתירו קורח ועדתו את קנאתם וכו' על ידי שהשתמשו ב"טענה שכלית": "רב לכם, כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה', ומדוע תנשאו על קהל ה'" (טז, ג). כלומר, הם לא הראו את מרידתם בקב"ה באופן גלוי – כגזלן, אלא הסתירו זאת על ידי טענות "צודקות" כביכול – כגנב.

וכיון שהיו כאן י"ב שבטים שהתנהגו באופן של "גניבה" – הרי נתחייבו לשלם באופן של "כפל"; וזהו המספר "כ"ד מתנות כהונה" – פעמיים י"ב.

ג. אך לכאורה חסר ביאור:

הרי קורח ושבט לוי היו מראשי המערערים – ואם כן, נמצא שהשתתפו בהמחלוקת י"ג שבטים (י"ב שבטים – בתוספת שבט לוי), ולפי זה היו צריכים להיות כ"ו מתנות כהונה!

והביאור בזה:

המכוון בנתינת מתנות כהונה הוא למנוע אפשרות של ערעור בעתיד, וכדיוק לשון רש"י: "אמר לו המלך כל מי שירצה יבוא ויערער?", ובנוגע לעתיד היה חשש רק מפני השבטים האחרים, ולא מפני שבט לוי עצמו.

כי, עונש קורח ועדתו ביטל את אפשריות הערעור מצד שבט לוי עצמו, וכל האפשרות של ערעור בעתיד נשארה רק מצד שאר השבטים.

וכמבואר במפרשים (הובא בצידה לדרך פרשתנו יז, יח. ועוד), שזהו הטעם שבמטות שנתנו בני ישראל לא היה מטה מיוחד לשבט לוי, אלא מטה לוי הוא מטה אהרן, וכדברי הקב"ה: "ואת שם אהרן תכתוב את מטה לוי כי מטה אחד לראש בית אבותם", "אף על פי שחילקתים לשתי משפחות משפחת כהונה לבד ולויה לבד, שבט אחד הוא" (פרשתנו יז, יח ובפרש"י), – כי "מחלוקת קורח וכל שבטו כבר נסתלקה בשריפת המקטירים קטורת ונתנסה שאין ראוי לכהונה אלא אהרן; ועדיין היה ערעור מן שאר שבטים על שבט לוי וכו'", ולכן הוצרכו להראות את מעלת אהרן דוקא ביחס לשאר השבטים ולא ביחס לשבט לוי גופא.

לקראת שבת

ז

ד. אמנם לשלימות הענין יש להעיר, שלכאורה – אחת ממתנות כהונה היא תרומת מעשר, שאותה נותנים הלויים, ואם כן, נמצא שמה"ב שבטים יש רק כ"ג מתנות כהונה (ולא כ"ד)!

אמנם כד דייקת בלשון הכתוב, משמע להדיא שגם תרומת מעשר שייכת היא כבר להישראל, שהוא הנותן את המעשר ללוי. שלכן הכתוב מדגיש "ואל הלויים תדבר ואמרת אליהם, כי תקחו מאת בני ישראל את המעשר" – אז "והרמותם ממנו תרומת ה' מעשר מן המעשר" (פרשתנו יח, כו. ועד"ז בפסוק כח), והיינו, שהחיוב של תרומת מעשר חל בעצם כבר כשהתבואה היא ברשות הישראל, ורק שהלוי הוא זה שנצטווה על ההפרשה בפועל, כיון שהוא מקבל את המעשר.

וכפי שמתבטא גם בהלכה, שיש רשות להישראל לתרום את התרומת מעשר, עוד לפני נתינת המעשר להלוי – "יש לו רשות לבעל הבית לתרום תרומת מעשר" (גיטין לא, א). ונמצא, שבאמת כל הכ"ד מתנות כהונה – שייכים הם לי"ב שבטי ישראל מדין "כפל", וכנ"ל בארוכה.

טעם בליעת בני קרח באדמה

ותפתח הארץ את פי ותבלע אותם
ואת בתיהם ואת כל האדם אשר לקרח
ואת כל הרכוש... ויאבדו מתוך הקהל.
(טז, לב-לג)

כאן נאמר על בני קרח שנבלעו עמו, ואילו בפרשת פינחס (כו, יא) נאמר: "ובני קרח לא מתו". ומפרש רש"י (שם): "הם היו בעצה תחילה, ובשעת המחלוקת הרהרו תשובה בלבם. לפיכך נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם וישבו שם".

ולכאורה תמוה ביותר: אם הם חזרו בתשובה – למה בכלל נבלעו, ובאם לא – במה זכו שנשארו בחיים.

והביאור בזה:

אכן ודאי שבני קרח חזרו בהם ממחלוקתם ועשו תשובה, דבלעדי זה אין להם שום זכות, אלא שלא הראו זאת בגלוי ובחיצוניות אלא שבו רק בסתר ליבם, וכדיוק לשון רש"י (שם) "הרהרו תשובה בלבם".

אשר על כן, נתקיים בהם מידה כנגד מידה: כיון שלעיני הרואים עדיין החזיקו במחלוקת, ע"כ כשנענשו לעיני כל ישראל נבלעו יחד עם בעלי המחלוקת באדמה. אך בפועל כיון שהרהרו תשובה בליבם, לא היה עליהם דין מיתה ולכן "נתבצר להם מקום גבוה בגיהנם".

ומעתה ידוייק לשון הפסוק "ויאבדו מתוך הקהל", דלכאור' מה חסר בהלשון "ויאבדו" סתם. ולפי הנ"ל שפיר, דבני קרח לא מתו ונאבדו מן העולם. רק כיון ש"הקהל" חשב שהם במחלוקת ומגיע להם עונש כאביהם, ע"כ (רק) "מתוך הקהל" הם נאבדו. ומטעם זה חיכתה התורה לספר ש"בני קרח לא מתו"

רק בפר' פנחס, בה אוחזים כשכבר 'כלו מתי מדבר' (רש"י חוקת פרק כ, כב), וכל הדור שהיה חי בשעת מעשה כבר אבד מן העולם, דאז שוב אין עוד צורך להחזיקם בגיהנם.

(ע"פ לקו"ש הל"ג עמ' 170)

ומדוע תתנשאו על קהל ה'

"ויקהל על משה ועל אהרן ויאמרו
אלהים רב לכם כי כל העדה כולם
קדושים ומדוע תתנשאו על קהל ה'?"
(טז, לב-לג)

פשטות משמעות הכתוב היא שרצו עדת קרח להשוות מעמדם של כלל ישראל, ד"כולם קדושים".

וצ"ע, שהרי עיקר מחלוקתם היתה בכך שביקשו כהונה גדולה לעצמם, וכדברי משה (טז, י) "ובקשתם גם כהונה", והיאך יתאימו הכתובים?

וי"ל, שעיקר טענתם היתה כנגד נשיאותו של מרע"ה, שהיה בבחי' מלך. דהנה, ענין המלוכה שונה במהותו משאר עניני שררה וגדולה, ששליטתו של המלך על העם היא בכל עניניהם, וההבדלה ממנו היא שלא בערך. שלכן אפי' מי ש"מחזה במחוג" במחיצת המלך דנוהו למיתה (תגיגה ה, ב), וכן ראינו אצל מרע"ה שהנהיג את העם בכל עניניהם הגשמיים והרוחניים.

ועל התנשאות כזו חלקו בני עדת קרח. דעצם העבודה שישנה חלוקה וגדולה לאנשים מסויימים, לזה הסכימו גם הם, אך להתנשאות של מלוכה וכיו"ב אמרו "ומדוע תתנשאו על קהל ה'".

(ע"פ לקו"ש ח"ד ע' 1048)

יינה של תורה

תורה מלשון הוראה

בכל דבר בתורה יש הוראות למעשה בעבודת ה',
מוסר ההשכל הנלמד מטעותו של קרח

וַיִּקַּח קִרְחַת בֶּן יִצְחָר בֶּן קֹהֵת בֶּן לֵוִי וְדָתָן וְאַבִּיָּרָם בְּנֵי אֱלִיָּאָב וְאוֹן בֶּן
פִּלֵּת בְּנֵי רְאוּבֵן: ...וַיִּקְהָלוּ עַל מֹשֶׁה וְעַל אֹהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַב לָכֶם
כִּי כָל הָעֵדָה בְּלָם קְדָשִׁים וּבְתוֹכְכֶם יי' וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל קְהַל יי':

(פרשתנו טו, א, ג)

אחר מרגלים היתה מחלוקתו של קרח ובליעתו. שנאמר "אף לא אל ארץ
זבת חלב ודבש וגו'".

(סדר עולם רבא פ"ח)

יש לתמוה: טענתו של קרח "ומדוע תתנשאו" התחילה לכאורה אחרי כהונתו של
אהרן. אהרן נתקדש קודש קדשים לכל המאוחר בר"ח ניסן של השנה השנית לצאתם
מארץ מצרים – ומדוע השתהה קורח בטענותיו עד אחרי חטא המרגלים ותשעה באב,
כמה וכמה חודשים אחר כך?!

אין זאת אלא מפני שעיקרי טענותיו של קורח היו מבוססות על מעשה המרגלים, ורק
לאחרי שראה את המרגלים ואת עונשם, התעורר וטען: "ומדוע תתנשאו".

לקראת שבת

ביאור הדברים:

מבואר בחסידות (לקוטי תורה ר"פ שלה), שהמרגלים לא רצו להכנס לארץ בשל רצונם להשאר במצב של מדבר, כאשר חיים מלחם מן השמים ושמים מים מבארה של מרים. ביודעם ש"לא ניתנה תורה אלא לאוכלי המן", ורק בהיותם במדבר מוקפים בענני כבוד יכולים הם להתעלות בלימוד התורה ויראת השם. ואילו הכניסה לארץ נושבת תטרוד את מנוחתם, מעתה יהיו עסוקים בל"ט מלאכות וסידורא דפת, ולא יוכלו להתפנות לעבוד את ה', בחינת "ארץ אוכלת יושביה".

אך זו היתה טעותם הגדולה. מטרת השי"ת בנתינת התורה היתה שבנ"י יקיימו מצוות מעשיות, התלויות בארץ ובגשמיות, ורק כך תתמלא הכוונה העליונה בבריאת שמים וארץ וכל צבאיהם – שהיא "לעשות לו יתברך דירה בתחתונים" (תנחומא בחוקותי ג. נשא טז). ועל כך נענשו ונתפרסמה טעותם.

וזה מה שהביאו לקרח שפיקח היה לחלוק על משה ועל הכהונה וזה היה יסוד טענתו: עד מעשה המרגלים ניתן היה לחשוב שעיקר עבודת השם היא בלימוד התורה באהבה וביראה – ובדברים הללו אין ספק שאי אפשר לדמות כלל אף אדם מישראל למעלתם הגדולה של משה רבינו ואהרן הכהן;

אבל עכשיו שנתברר שהעיקר היא הכניסה לארץ נושבת, וקיום המצוות בגשמיות – בענין זה, של גשם המצוה – "כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'", כל ישראל שווים בעשיית המצוה, וא"כ "ומדוע תתנשאו על קהל השם". אף אם אמנם בענייני תורה ויראת השם צריכים כל ישראל לקבל ממשה רבינו – אך מדוע גם באותם עניינים שבהם השווים לכל בית ישראל כאחד, גם שם צריכים לקבל ממשה רבינו.

ועל זה השיב מרע"ה: "בוקר ויודע ה' את אשר לו" – אפשר אמנם לקיים מצוות אף בלא כוונה, אך באם רוצים שיהיה זה באופן של "בוקר", מצוה מאירה שתביא ל"ויודע ה'" לידיעת וגילוי אלוקות, עבור זה צריכים "משה רבינו" צדיק הדור שבהשפעתו גם המצוות המעשיות הם "מעשים טובים" וכפירושו של בעל התניא: "מעשים טובים – ומאירים".

וממנו נקח לעבוד את השם אלוקנו:

יכולה לבוא לאדם טענת המרגלים: העיקר הוא הכוונה שבלב, ו"רחמנא ליבא בעי", קיום המצוות בפועל אינו מוכרח כ"כ – ועל זה בא המענה ששיטת המרגלים היתה טעות, ורצונו של הבורא ית"ש הוא דוקא להכנס לארץ ישראל ולקיים מצוות גשמיות.

ולאידך יכולים לטעון את טענתו של קרח: אם העיקר הוא מעשה המצוות, מה מקום יש לאהבה ויראה וכוונות במצוות – ושוב באה תשובתה של התורה שאי אפשר לצאת במעשה בפועל בלבד, כי המעשים צריכים להיות באופן של "בוקר", מעשים טובים ומאירים באור האהבה והיראה (ראה תניא פל"ח).

ביאור ה"שלושה דברים" שאמרו אנשי כנסת הגדולה, בדרך החסידות

משה קבל תורה מסיני, ומסרה ליהושע, ויהושע לזקנים, וזקנים לנביאים, ונביאים מסרוה לאנשי כנסת הגדולה. הם אמרו שלושה דברים: הוּו מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ועשו סיג לתורה:

(אבות א, א)

להבנת הקשר בין שלשת הדברים שאמרו אנשי כנסת הגדולה, לכך שמאמרים אלו נאמרו דוקא על ידם ("הם אמרו שלושה דברים"), יש להקדים ביאור עניינם של אנשי כנסת הגדולה:

אנשי כנסת הגדולה, נקראו כך ע"ש שהחזירו הגדולה למקומה (ירושלמי מגילה ס"ג), היו בתקופה קשה לישראל. באותו הדור, של התחלת בית שני, הי' השלטון תחת מלכי אומות העולם, ובבית המקדש חסרו חמשה דברים.

הנהגתם של בני ישראל דאותו הדור היתה באופן דתערובות טוב ורע. וכפי שמבואר בגמרא (יומא ט, ב) שבית ראשון חרב בגלל עבודה זרה ג"ע ושפיכות דמים, אך עוונם היה מגולה. אבל בבית שני אף שקיימו תורה ומצוות היתה בהם שנאת חינם, ולא היה עוונם מגולה ו"רשעים היו בסתר" (ל' רש"י שם).

לכן הזהירו אנשי כנסת הגדולה: הוּו מתונים בדין – בדורות קודמים לא היו צריכים להיות כ"כ מתונים, כי מיד יכלו לדעת האמת. אבל בדור הזה שהתחיל להיות בתערובות טוב ורע, צריכים להיות מתונים בדין ולחקור האמת היטב.

והוראה שניה: והעמידו תלמידים הרבה – בדורות הקדמונים, היו רשעים גמורים וחכמים וצדיקים גדולים. אבל מדורם של אנשי כנסת הגדולה, כאשר יש מיעוט באיכות יש עכ"פ להשתדל להרבות עוד בכמות ולהעמיד תלמידים הרבה (כי בשל התערובות טוב ורע, יכול כל אחד להיות תלמיד).

ועשו סייג לתורה – בדור זה של בית שני נתחזקה היניקה לחיצונים ("קליפות" בלשון הקבלה), שהם מקבלים מהקדושה. ולכן נצרך לעשות סייג וגדר לתורה, שבכח זה לא יכולים החיצונים לינוק מהקדושה. וכביאורו של אדמו"ר הזקן בעל התניא בלקוטי תורה

לקראת שבת

(ח"ד נז, ג) שבבית ראשון לא היו החיצונים יכולים לקבל מהקדושה, כיון שלא היתה לסטרא אחרא שליטה וממשלה כלל. אבל בבית שני (שהטוב והרע נתערבו) אז התחילו חומרות וגזירות חז"ל – כדי שלא יוכלו החיצונים לקבל.

מחלוקתו של קרח על "דירה בתחתונים"

ויקח קרח.
(טז, א)

מהות מחלוקתו של קרח ע"פ החסידות
ובדרך הרמז:

חטאו של קורח נרמז בכללות שמו: "קרח" – מלשון קרחה ומחלוקת, שרצה לגרום מחלוקת בין עליונים לתחתונים. וכמ"ש ה'נועם אלימלך' שהוא ע"ד 'רקיע המבדיל', היפך התורה "שניתנה לעשות שלום בעולם".

ובפרטיות יותר, רמוזה שיטתו באותיות שמו - ק' ר' ח':

שלוש הקוים שבאותיות הללו רומזים לשלשת לבושי הנפש: מחשבה דיבור ומעשה. הקו העליון והקו הימני רומזים למחשבה ודיבור, והקו השמאלי רומז למעשה.

באות ה' – ממוקם קו המעשה בדיוק במקומו הראוי; איננו עובר מתחת לגבולות המחשבה והדיבור, וכן רווח מפסיק בינו אליהם. בשונה מהאותיות ק' ר' ח' – בהם הקו השמאלי, קו המעשה, אינו במקומו הראוי:

באות ק' – הוא יורד למטה יותר מהקו הימני, רמז להוספה בלתי רצויה בקו המעשה מעבר לגבולות השו"ע. באות ר' – הוא לא קיים, דבר הרומז לחיסרון בקו המעשה, בניגוד לכללות קיום המצוות המעשיות. באות ח' – הוא מחובר לשני הקווים האחרים, הרומז על עמידתם של אנשי המעשה מבלי רצון לצאת ממצבם ולהתעלות כבעלי-התורה.

אמנם, מקומו של הקו השמאלי באות ה', מייצג את מקומו האמיתי והדרך הנכונה בה ילך האדם במעשיו בעולם הזה, אשר דווקא בזה ימשיך את העליונים למטה ויפעל את ה"דירה בתחתונים". האות ה' מראה כי המעשה צריך להיות רק כפי הוראות התורה,

וצריך להיות רצון ושאיפה להגיע למדרגתם של בעלי-התורה. (וע"כ אמרו"ל "העולם הזה נברא בןאות" ה"י" (מנחות כט, ב)).

אך קרח בטענותיו רצה לחלוק על דרך זו, ולשנות את מקומו האמיתי של קו המעשה (ק' ח') או לשלול אותו לגמרי (ר'), ובכך לגרום 'קרחה' ומחלוקת בין 'עליונים' ל"תחתונים" ולשלול את ה"דירה בתחתונים".

[במקורו מקשר זה לשלשת פרטי המחלוקת: א) טלית שכולה תכלת. ב) בית מלא ספרים. ג) כהונת אהרן.]

(יעו"פ לקו"ש ח"ח עמ' 102)

ביטול המחיצות מפלג

ולא יהיה כקרח וכעדתו.
(י"ה)

טענתו של קורח הייתה: אחדות. הוא דרש שכל העם יהיו שווים במעלה ומדרגה, כאמרו "כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ומדוע תנשאו על קהל ה'".

אף-על-פי-כן, הוא עצמו נעשה סמל למחלוקת ולפירוד. וכפי שמתרגם אונקלוס: "ויקח קרח" – "ואתפלג". ועד שאמרו חז"ל "כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו, שנאמר ולא יהיה כקורח וכעדתו" (סנהדרין קי).

ללמדך, שביטול המחיצות שקבעה התורה בין הסוגים השונים שבעם-ישראל (כהנים, לויים, ישראלים, "ראשיכם", "שואב מימכם") לא זו בלבד שאינו גורם לאחדות, אלא גורם לפילוג ופירוד ביניהם.

דווקא כשכל אחד מבצע את תפקידו הראוי לו, בזה הוא ממלא את שלימות כוונת הבריאה, שלשמה בראו הקב"ה. ולא – גורם הוא לבלבול סדרי בראשית.

(ע"פ לקו"ש ח"י"ה, עמ' 204)

חידושי סוגיות

פלוגת חז"ל בתורם מן הרעה על הרעה

ידייק דמן הש"ס משמע דהאיסור הוא רק שלא יתרום מן הרעה על היפה, משא"כ להספרי / יסיק דאף להש"ס וודאי איכא חיוב לתרום תמיד מן היפה / יתלה הפלוגתא בגדר כללות דין תרומה מן היפה אי הוי מכלל "כל חלב לה" / יוסיף עוד, דתלוי הדבר אי תרומה מן היפה הוא חיוב בהפרשה או בנתינה לכהן

"ולא תשארו עליו חטא בהרימכם את חלבנו ממנו"

(פרשתנו יח, לב)

א.

יביא חילוק הש"ס והספרי, דמשמע שנחלקו אי איכא איסור ברעה על הרעה

איתא בגמרא (יבמות פט, ב. וש"נ) עה"פ בסיום פרשתנו (יח, לב) "ולא תשארו עליו חטא בהרימכם את חלבנו ממנו" – "א"ר אילעאי מניין לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה דכתיב ולא תשארו עליו חטא בהרימכם את חלבנו ממנו נהא אם לא תרימו מן המובחר תשארו חטא. רש"י, ואם אין קדוש נשיאות חטא למה, מיכן לתורם מן הרעה על היפה שתרומתו תרומה".

אמנם, בספרי אמרו על כתוב זה: "מנין אתה אומר שאם הפרשתם אותו שלא מן המובחר! שאתם בנשיאות עון ת"ל ולא תשארו עליו חטא".

ספרי הוצאת האראוויטץ. ועוד). ובדפוס ראשון ועוד "מן המחובר". וראה מפרשי הספרי.

1) כ"ה ביל"ש, רמב"ם (סהמ"צ מ"ע קכט. וראה הערה 5), רמב"ן שהובא לקמן (ס"ג) ועוד (ראה

לקראת שבת

טו

ולכאורה נראה שיש כאן פלוגתא בין הגמ' והספרי, שבגמ' נאמר רק האיסור לתרום מן הרעה על היפה, ומשמע מזה שאין איסור לתרום מן הרעה על הרעה (וכן מן הבינונית על הבינונית)²; משא"כ מלשון הספרי מבואר שהוא דין בתרומה עצמה, שהתרומה צריכה תמיד שתהי' "מן המובחר". וכן משמע גם מלשון הספרי לעיל עה"פ (יה, ל) "בהרימכם את חלבו ממנו ונחשב ללויים גו'" – "הרי זו אזהרה . . . שלא יהו תורמים אותו אלא מן המובחרו".

[ואע"פ שאם אין לו אלא בינונית או רעה הרי חיוב התרומה חל רק על הפירות שיש לו, ואין לחייבו להשיג יפות כדי לתרום מן המובחר – מ"מ נפק"מ באם יש לאדם תבואה יפה ותבואה רעה ורוצה לתרום מכל סוג בפני עצמו, מן היפה על היפה ומן הרעה על הרעה, שלשיטת הש"ס אין בכך איסור, משא"כ להספרי שצ"ל מן המובחר דוקא²].

ובזה יש לבאר עוד שינוי בלשון הספרי מלשון הש"ס, שבספרי הלשון "שלא מן המובחר"³, "לא יהו תורמים אותו אלא מן המובחר", דלא כלשון הש"ס "על היפה": בש"ס ההדגשה היא על החילוקים בטיב התבואה והפירות, אם הן "רעות" או "יפות", ולכן נקט "יפה" בניגוד ל"רעה" [ע"ד שמצינו לענין שיעור תרומה (תרומות פ"ד מ"ג. ובכ"מ), "עין יפה", "בינונית" או "רעה"]; משא"כ כוונת הספרי שלעולם חייבים לתרום "מן המובחר", והיינו שגם כשתורם מן היפה על היפה, הרי מביין היפות גופא צריך לתרום את המובחר ביותר⁴, ולכן נקט "מובחר" [ע"ד הלשון אצל קרבנות (רמב"ם ריש הל' איסורי מזבח. שם רפ"ז) שצ"ל "תמימין ומובחרין", "מן המובחר"].

[ויש לומר, שהספרי יליף דין זה מלשון הכתוב "חלבו ממנו", דלכאורה תיבת "ממנו" מיותרת. ובספרי לעיל עה"פ (יה, כו) "והרמותם ממנו" – "ממין על מינו ולא ממין על שאינו מינו", שמפרש "ממנו" – "ממינו"⁶. ועפ"ז י"ל, שלספרי הפירוש ב"חלבו ממנו" היינו שגם אם הוא "ממינו", צ"ל מן המובחר שבו, דהיינו מובחר מן היפות גופא].

2) לכאורה י"ל, דאם אינו תורם מן היפה ביותר, ומחילא הוי מן הרע על היפה (כי כל שיש יפים ממנו ה"ו בגדר רע לגבי היפים). וראה ל' רש"י ד"ה בהרימכם (קידושין מו, סע"ב) "הא אם תרימו את הרעה שבו".

3) שהכוונה ב"רע על היפה" היא רק – שאין לתרום מסוג רע על סוג יפה. וראה לקמן סעיף ג.
4) בסהמ"צ להרמב"ם שם לפנינו (מספרי) "מן היפה". אבל בסהמ"צ הוצאת העליר וקאפת – "מן המובחר".

5) ראה גם של"ה חלק תושב"כ סוף פרשתנו.
6) ולהעיר שבש"ס (בכורות נג, סע"ב. תמורה ה, א) יליף דין זה מ"כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן" (פרשתנו יה, יב).

7) כ"פ בתולדות אדם לספרי שם. מלבי"ם שם.

8) אבל מהדוגמאות שהובאו במשנה (תרומות פ"ב מ"ה ואילך), תוספתא (שם פ"ד), מנחות (נה, א) ועוד – שהם מסוג א' על סוג השני (ולא שבסוג זה גופא צריכים לתרום מן המובחר שבו) משמע,

9) ראה גם של"ה חלק תושב"כ סוף פרשתנו.
10) ולהעיר שבש"ס (בכורות נג, סע"ב. תמורה ה, א) יליף דין זה מ"כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן" (פרשתנו יה, יב).

11) כ"פ בתולדות אדם לספרי שם. מלבי"ם שם.

לקראת שבת

ב.

ידחה דשמא אף להש"ס איבא חיוב לתרום תמיד מן היפה

אבל לכאורה עדיין יל"ע בזה אם נוכל לפרש דהש"ס פליג על הספרי בזה, שהרי שנינו בפירושו (תרומות פ"ב מ"ד) "כל מקום שיש כהן תורם מן היפה" (ורק כשאינן כהן "תורם מן המתקיים", ולדעת ר' יהודה (תרומות שם) "לעולם הוא תורם (רק) מן היפה"), ועכצ"ל שגם לשיטת הש"ס החיוב ד"בהרימכם את חלבו ממנו" אינו רק איסור לתרום מן הרעה על היפה, אלא שחייבים לתרום "מן היפה".

וכן שנינו (שם מ"ו) "וכל שאינו כלאים בחברו תורם מן היפה על הרע", הרי שהחיוב לתרום "מן היפה" פירושו גם "מן היפה על הרע", ואין תורמין מן הרע על הרע.

איברא שבמשנה שם ממשיך "תורם מן היפה על הרע" אבל לא מן הרע על היפה", וע"פ הנ"ל הו"ל להתנא לומר רק "אבל לא מן הרע" שאז ה"ז כולל גם לא מן הרע על הרע, ומשמע לכאורה, שהאיסור הוא רק "מן הרע על היפה". אבל י"ל דהא שנקט התנא "אבל לא מן הרע על היפה" הוא מחמת המשך דבריו, "ואם תרם מן הרע על היפה תרומתו תרומה", ולכן נקט "מן הרע על היפה" להשמיענו חידוש, שגם באופן כזה, שלא רק שלא תרם מן היפה, אלא עוד זאת, שתרם מן הרע על היפה, מ"מ בדיעבד תרומתו תרומה. אבל לכתחילה אסורים לתרום (לא רק מן הרע על היפה, אלא) אפילו מן הרע על הרע.

וזהו גם הטעם שבש"ס שם נקט ר' אילעאי "תורם מן הרעה על היפה" (שהוא ב"נשיאות חטא"), דלא כלשון הספרי "שהפרשתם אותו שלא מן המוכחר" – שאין צ"ל שזוהי פלוגתא, אלא טעם השינוי, כי כוונת ר' אילעאי להשמיענו (לא עצם הדין שהוא בנשיאות חטא, אלא) הדין ש"תרומתו תרומה", ובזה חידוש יותר בתורם מן הרע על היפה; משא"כ הספרי שבא להשמיענו עצם הדין שהוא "בנשיאות עון", סתם וכתב "שלא מן המוכחר", שזהו החידוש, דאפילו אם רק לא הפריש מן המוכחר, יש עליו נשיאות עון.

ג.

יכריח דמ"מ מצינו בש"ס משמעות דליבא בזה איסור, וכ"ה משמעות הרמב"ן

אבל דוחק לפרש כן שיטת הש"ס, כי בכ"מ שמצינו במשנה ובגמ' האיסור שלא יתרום מן הרע, נאמר "לא מן הרע על היפה"⁸ [או לא ממין פלוני (שהוא רע) על מין פלוני (שהוא טוב)]⁹ – אף שבמקומות אלה לא נזכר כלל הדין שבדיעבד תרומתו תרומה. ומשמע, שהאיסור הוא רק מן הרע על היפה.

דרחמנא אמר מכל חלבו כו".

(9) ראה הנסמן לעיל הערה 2.

(7) וראה לקמן ס"ז.

(8) בתמורה (ה, א) "חלבו אין גירועין לא" –

אבל גם שם מתחיל "והרי תורם מן הרעה על היפה

ולכאורה יש לדייק כן מלשון הרמב"ן בהשגותיו על ספר המצות להרמב"ם, שמוסיף במנין מצות עשה (מצוה ט) "שנצטוינו בהפרישנו תרומה שנפריש אותה מן היפה או מן השוה לא מן הרע על היפה" (וכן מוסיף במנין הל"ת (מצוה ז) "שנמנעו הלויים שירימו מן המעשר הניתן להם תרומת מעשר מן הרע שבו אבל ירימו ביפה או בשוה והוא אמרו יתעלה ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו").

והנה לכאורה יש לפרש כוונת הרמב"ן במ"ש "או מן השוה" ("או בשוה"), שהחיוב לתרום מן היפה שולל רק הפרשה מן הרע, אבל מותר להפריש מן הבינוני¹⁰ [וע"ד דין "מובחרים" בקרבן, שנוסף לכך שגם אם אינו מובחר אינו נפסל בכך¹¹, הנה גם גדר ד"מובחר" שחייבים להביא לכתחילה, הוא רק ש"לא יביא שה כחוש וכעור" (רמב"ם שם רפ"ז), אבל אין חייבים (אולי אפילו לכתחילה) להביא "מן היפה המשובח ביותר"¹²].

וכן מפורש בש"ס (ב"מ כב, א), בסוגיא ד"כלך אצל יפות", ד"סתמי' דבעל הבית כי תרום מבינונית הוא תרום"¹³, ומדויק גם כן בלשון הגמ' במ"א (תמורה שם) "והרי תרום מן הרעה על היפה דרחמנא אמר מכל חלבו, חלבו אין גירועין לא", שרק "גירועין" אסור.

אבל צע"ק לשון הרמב"ן "או מן השוה", דלכאורה ע"פ הנ"ל הו"ל לנקוט כלשון הש"ס "או מן הבינוני"?

ומסתבר יותר לפרש לשון הרמב"ן "או מן השוה" שכוונתו שאם התרומה והשיריים הם "בשוה", כלומר מאותו הסוג (ללא הברל, אם הם יפים, בינונים או רעים), מותרים לתרום זה על זה. כי האיסור הוא רק לתרום "מן הרע על היפה" (וכן מ"ש הרמב"ן "מן הרע שבו", היינו שהשיריים אינם רע, ובמילא הוי תרום מן הרע על היפה) – אבל אם התרומה והשיריים "בשוה", אפילו שניהם מן הרע, אין בכך איסור¹⁴.

[ויש להוסיף, שגם את"ל שכוונת הרמב"ן ב"או מן השוה" היא שמותרים לתרום מן הבינוני – ה"ז לכאורה דלא כשיטת הספרי הנ"ל¹⁵, שכ' בפירוש "שאם הפרשתם אותו שלא מן המובחר שאתם בנשיאות עון", "אזהרה . . שלא יהו תורמים אותו אלא מן המובחר", ודוחק גדול לומר שכוונתו לשלול רק "רע" (ואדרבה, פשטות משמעות הספרי היא, דגם כשתרום מן היפה צריך לתרום מן המובחר שביפות גופא, כנ"ל ס"א)].

הובא לקמן ס"ד) צ"ל רק מן המובחר. ומפרש שדברי הגמ' 'סתמי' דבעה"ב . . מבינונית הוא תרום" נאמרו רק להקס"ד ולא למסקנא. ע"ש.

14) וראה ערוך השולחן העתיד ה' תרומות (סי' טו) שמגורגרות על גרוגרות יכול להפריש.

15) ואף שהרמב"ן שם הביא דברי הספרי – י"ל שכוונתו רק לראי' לכללות דבריו שהוא ציווי בפ"ע (ולכן נמנה במנין המצות, דלא כהרמב"ם שלא מנאו במנין המצות).

10) ע"ד לשון הרמב"ם סוף ה' איסורי מזבח יפה . . והשוה והפחות".

11) דרק אם יש בו מום פסול.

12) ל' הרמב"ם שם בסוף הפרק – למי ש"רוצה לזכות עצמו". וראה לקמן בפנים ס"ה.

13) ובתוס' שם (ד"ה ואם לאו) ש"מיפות אין רגילות לתרום". – וראה בארוכה השקנ"ט בספרי דבי רב על הספרי פרשתנו כאן (ועוד), שלכא' לפי לשון הספרי (וכן ל' הרמב"ם ה' תרומות רפ"ה,

וע"פ הנ"ל י"ל שמקורו של הרמב"ן הוא בלשונות הש"ס הנ"ל, שהאיסור הוא רק לתרום מן הרע על היפה.

ד.

**יסיק דלהש"ס איכא וודאי חיוב לתרום תמיד מן היפה,
מיהו ליכא לאו בתורם מן הרעה על הרעה**

ולכן מסתבר לומר, שלשיטת הש"ס (שבכל מקום מדייק שהאיסור הוא רק לתרום "מן הרע על היפה", ולאידך מפורש (כנ"ל) שיש לתרום "מן היפה על הרע", שמזה משמע – ולא מן הרע על הרע) – יש חילוק בין החיוב והאיסור (מ"ע ול"ת¹⁶):

החיוב (מ"ע) לכתחילה ולהידור¹⁷ הוא לתרום מן היפה, וזה כולל שיש לתרום "מן היפה על הרע" (וכן ביפות גופא, המובחר מן היפות); אבל האיסור (ל"ת) כשאינו תורם מן היפה הוא רק כשתורם מן הרע על היפה, שרק אז הוא ב"נשיאות חטא¹⁸ (משא"כ אם רק החסיר ההידור לתרום מן היפה ומן המובחר, אין בו נשיאות חטא).

וויש לומר, שהחילוק תלוי בלשונות הכתובים: גבי האיסור (ל"ת) נאמר "ולא תשאו עליו חטא בהרימכם את חלבו ממנו", שפשוטות הכתוב¹⁹ הוא, שהנשאר ("ממנו") אינו "חלבו", והיינו שצ"ל הפרשה מן היפה על הרעה, ולא להיפך, מן הרעה על היפה; משא"כ גבי החיוב (העשה) לתרום מן היפה נאמר (פרשתנו יח, כט²⁰. שם, יב²¹) (גם) "מכל חלבו" (סתם), "כל חלב יצהר גו", שהתרומה (בכלל) צ"ל תמיד מן ה"חלב" והמובחר].

18 להעיר מספרי זוטא (פרשתנו יח, כט) "ממנו – שלא יפריש תרומה ממין על שאינו מינו, שלא יטול מן הרע על היפה", שמשמע, שגדר האיסור שלא ליטול מן הרע על היפה הוא ע"ד האיסור ליטול ממין על שאינו מינו. והיינו שאין האיסור מפני שמפריש מן הרע, אלא מפני שאין ההפרשה מן הרע יכולה להתיר את היפה, ע"ד מין על שאינו מינו.

19 משא"כ לדרשת הספרי "ממנו – ממניו" (כנ"ל בפנים סוס"א).

20 שפסוק זה הובא בש"ס – תמורה ה, א.

21 הובא לענין זה בתוס' (ד"ה אם) קידושין מז, רע"א.

16 לדעת הרמב"ן בהשמטות לסהמ"צ שמנה החיוב לתרום מן היפה במנין העשה ובמנין הל"ת (כנ"ל ס"ג), משא"כ לדעת הרמב"ם (סהמ"צ מ"ע קכט) שלא מנאו כמ"ע בפ"ע, וגם "ולא תשאו עליו חטא" אינו לאו אלא "שלילת החיוב" (וראה השקו"ט במפרשי סהמ"צ שם. הרי"פ פערלא לסהמ"צ הרס"ג עשה קנד. ועוד). – וראה הערה 22.

17 להעיר מהקס"ד דאביי (תמורה שם) "אי לאו דאמר רחמנא ולא תשאו עליו חטא ה"א הכי אמר רחמנא עביד מצוה מן המובחר ואי לא עביד חוטא לא מקרי, קמ"ל". ועפ"ז י"ל, שלפי המסקנא לא מקרי חוטא אלא בתורם מן הרע על היפה, משא"כ זה שצריך לתרום מן היפה על הרעה (וכן מן המובחר ביפה גופא) הוי רק למצוה מן המובחר (כיון דלא נזכר בזה נשיאות חטא, ואין בו אלא חידוש)^א. וראה לקמן הערה 22 בבושה"ג.

א ועפ"ז י"ל, שגם לרבא (ראו תוד"ה אם שם ובקידושין מז, ב). יש חילוק (למסקנא) בין העשה והל"ת, כבפנים. ואכ"מ.

לקראת שבת

יט

משא"כ לפי הספרי, שהאיסור הוא לא רק לתרום מן הרע על היפה, אלא גם כשאינו מפריש "מן המובחר" הרי הוא "בנשיאות עון".

וזוהי גם שיטת הרמב"ם ששינה מלשון המשנה (תרומות שם) "כל מקום שיש כהן תורם מן היפה", וכתב (הל' תרומות רפ"ה²²) "אין תורמין אלא מן היפה שנאמר בהרימכם²³ את חלבו ממנו" – שיש לפרש כוונתו, שהחיוב לתרום מן היפה אינו רק הידור מצוה, אלא שיש איסור לתרום שלא מן המובחר ("אין תורמין אלא מן היפה"), וכלשון הספרי הנ"ל "שלא יהו תורמים אותו אלא מן המובחר"²⁴.

ה.

יבאר דאיפליגו בגדר דין תרומה מן היפה
אי הוי מכלל "כל חלב לה" או דין מחודש בפ"ע

יש לומר, ששני אופנים אלה (אם הפרשה שלא מן המובחר הוא בנשיאות חטא) – תלויים בגדר החיוב לתרום מן היפה.

דהנה בסוף הל' איסורי מזבח כתב הרמב"ם "שהרוצה לזכות עצמו יכוף יצרו הרע וירחיב ידו ויביא קרבנו מן היפה המשובח ביותר כו' והוא הדין בכל דבר שהוא לשם הא- ל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב, אם בנה בית תפלה יהי' נאה מבית ישיבתו כו' הקדיש דבר יקדיש מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר (ויקרא ג, טז) כל חלב לה' וגו'".

יש לחקור אם החיוב דתרומה מן היפה ("בהרימכם את חלבו ממנו") אינו אלא פרט מהחיוב הכללי ד"כל חלב לה'", או שזהו דין מיוחד גבי תרומה.

23 וגז"ז הוא כהספרי, ולא ככש"ס שהביא (כנ"ל הערה 20) הכתוב ד"מכל חלבו" (אלא שבסהמ"צ (מ"ע קכט) גם הרמב"ם הביא "מכל חלבו").

24 ולהעיר מלשון הרמב"ם בסהמ"צ שם, "כשיוציאוהו מן הרע יחטאו" נולא כ' כלשון המשנה "מן הרע על היפה", וממשיך בהעתק לשון הספרי.

22 וראה גם הל' מעשר פ"א הי"ג. ועפ"ז י"ל שהרמב"ם והרמב"ן לשיטתייהו אזלי: להרמב"ם ש"לא תשאו עליו חטא" אינו לאו בפ"ע אלא "שליילת החיוב" (כנ"ל הערה 16), אין חילוק בין החיוב להרים מן היפה ו"לא תשאו עליו חטא", ששניהם איירי באותו ענין (וראה ל' הרמב"ם שם); משא"כ להרמב"ן, ש"ולא תשאו עליו חטא" הוא לאו בפ"ע, ס"ל שהעשה והלאו איירי בגוונים שונים², ככפנים.

הוא רק בתורם מן הרעה על היפה, מסתבר, שכ"ה גם לגבי העשה, שאין איסור עשה (לאו הבא מכלל עשה) אלא בתורם מן הרעה על היפה; והחיוב לתרום מן המובחר ביותר הוא רק לכתחילה ולהידור, כנ"ל בפנים].

ב) אף שגם בהמ"ע כ' שנפריש אותה . . או מן השוה" - י"ל (בדוחק עכ"פ) שזהו מפני שבהמשך דבריו מוסיף גם השלילה, "לא מן הרעה על היפה", שאיסור זה אינו כשתורם "מן השוה" [דכיון שגבי הל"ת ("ולא תשאו עליו חטא") מודגש שהאיסור

וי"ל דבזה פליגי הש"ס והספרי:

לשיטת הש"ס חייב זה אינו אלא פרט מהדין הכללי ד"כל חלב לה", ולכן אין לומר דכשאינו מקיים זה הרי הוא בכלל "נשיאות חטא", שהרי דין כללי זה אינו אלא הידור למי ש"רוצה לזכות עצמו" (כמ"ש הרמב"ם שם). ולכן ס"ל להש"ס שרק כשזורמים מן הרע על היפה הוי "נשיאות חטא", שאז הוא בזיון התרומה, ששירי"הם יפים והתרומה (המתירה את השיריים) היא מן הרע.

משא"כ לשיטת הספרי, שהדין ד"בהרימכם את חלב ממונו" הוא דין מיוחד בתרומה, מובן שזהו חיוב גמור להפריש מן המובחר, ובמילא, כשאינן מפרישים מן המובחר "אתם בנשיאות עון".

ו.

יוסף לבאר דתלוי אי נימא דתרומה מן היפה הוא דין בהפרשה או בנתינה לבחן, ועפ"ז יסיק דהרמב"ם אויל בזה לשיטתו

ואולי יש לומר עוד, ובהקדם פלוגתת ת"ק ור' יהודה (הנ"ל ריש סעיף ב) אם כשאינן כהן תורמין מן המתקיים או לעולם תורמין מן היפה גם כשאינן כהן.

שיש לבאר דפליגי אם החיוב לתרום מן היפה הוא תנאי בהפרשה או תנאי בהנתינה לכהן²⁵:

ר' יהודה הסובר שלעולם תורמים מן היפה (גם כשאינו מתקיים) טעמו – כי חיוב זה הוי דין בהפרשת התרומה, כי תוכן ענין הפרשת תרומה הוא – ההפרשה לה²⁶, כלשון הכתוב (פרשתנו יח, יב. שם, כח ושמ, כו) "כל חלב יצהר גו' אשר יתנו לה' לך נתתם", "כן תרימו גם אתם תרומת ה'" (אלא שאח"כ נותנים אותה לכהנים), ולכן חל על עצם ההפרשה חיוב שתהי' מחלבו (ע"ד "כל חלב לה"), ומטעם זה ס"ל לר' יהודה דאע"פ שאינו מתקיים לא חיישינן לפסידא דכהן, כי העיקר הוא שההפרשה לה' תהי' מן היפה²⁷.

משא"כ הת"ק ס"ל שזהו בעיקר בשביל הכהן, שהנתינה אליו תהי' מן היפה²⁸, כדי שהספקת צרכיו על ידי בני' תהי' באופן היותר טוב, מן היפה והמובחר. ולאופן זה אם היפה אינו מתקיים, דין קדימה להמתקיים.

ח"ח ע' 34 ובהערות שם. ח"ח ע' 223. ועוד.
27 ולהעיר מהשקו"ט במפרשי הספרי (סוף פרשתנו) ועוד, אם חייבים לתרום מן היפה בתרומה טמאה ההולכת לאיבוד. וראה צפע"נ הנ"ל.

28 וכן משמע מדיוק ל' רש"י (ב"מ כב, א ד"ה כלך) "הי' לך לילך אצל יפות לתת מהן לכהן".

25 להעיר מצפע"נ על הרמב"ם ריש הל' כלאים (ב, סע"ג) ובהשמטות לשם (נדפסו לאחרי הל' מתנ"ע – א, א).

26 ראה ספרי פרשתנו (יח, כא) כל מצות כהונה קנאו השם ונתנו לכהונה. וראה מגילת אסתר ומרגנתא טבא לסהמ"צ שורש יב. וראה לקו"ש

ועפ"ז יש לומר, שהשאלה הנ"ל (אם החיוב להפריש תרומה מן המוכחר הוא חלק מהחיוב הכללי ד"כל חלב לה" או לא) תלוי בגדר ד"כל חלב לה".

דהנה נת' במ"א (לקו"ש חכ"ז ע' 10 ואילך ובהערות שם) בביאור שיטת הרמב"ם שלא הביא הא ד"התנאה לפניו במצות" (שבת קלג, ב) (שנלמד מ"זה אלי ואנוהו" (בשלה טו, ב)) אלא רק הדין ד"כל דבר שהוא לשם הא-ל הטוב יהי' מן הנאה והטוב, אם בנה בית תפלה יהי' נאה מבית ישיבתו כו' הקדיש דבר יקדיש מן היפה שבנכסיו וכן הוא אומר כל חלב לה' וגו'" – שהכוונה בזה לדבר שהוא דומה לקרבן ע"ג מזבח (קרבן לה'), שמוסר את הדבר לה', כמו "בנה בית תפלה", "הקדיש דבר" [וגם הדוגמאות שברמב"ם שם ד"האכיל רעב כו' כסה ערום" הוא מפני שאיירי בצדקה שהיא לכפרה²⁹], שבזה צ"ל "מן היפה שבנכסיו", כי זה נוגע להחפצא, שע"י שהדבר הוא "מן היפה" הרי ההקרבה לה' היא בשלימות ובהידור יותר.

ולפי זה מבוארת שיטת הרמב"ם בנדו"ד (הפרשת תרומה מן היפה): כיון שנקטינן להלכה כת"ק שכשאין כהן תורמין מן המתקיים, והיינו מפני שזהו דין בנתינה לכהן, נמצא, שאין דין זה שייך לחיוב הכללי ד"כל חלב לה" (שזהו רק ב"כל דבר שהוא לשם הא-ל"), ולכן ס"ל להרמב"ם שזהו דין חדש ומיוחד גבי הפרשת תרומה שצריכים לתת לכהן מן היפה, וכיון שזהו דין מיוחד בתרומה ס"ל ג"כ שאינו רק הידור לכתחילה, אלא דאם אין מקיימים דין זה יש בו נשיאות עון (כשיטת הספרי), ולכן כתב "אין תורמין אלא מן היפה", כנ"ל.

משא"כ לשיטת הש"ס, שיש חיוב דהידור מצוה בכל המצות, "התנאה לפניו במצות" (וי"ל שלשיטת הש"ס אין חילוק בין דין הידור מצוה בכלל, והחיוב ד"כל חלב לה"), ולכן ס"ל שהחיוב לתרום מן היפה הוא רק פרט בחיוב הכללי דהידור מצוה ו"כל חלב לה"³⁰, ולכן אא"פ לומר שבגלל זה שאינו מן המהדרים תהי' בזה "נשיאות חטא".

הכנסת (או"ח סק"נ ואילך), כהדוגמא "בנה בית תפלה". וי"ל שלדעת הב"י הדין ד"כל חלב לה" אינו רק בדברים שהם דומים לקרבן ע"ג מזבח, אלא בכל מצוה, והוא דין אחד עם כללות החיוב דהידור מצוה (שהובא בשו"ע או"ח סתרנ"ו לענין אתרוג "עד שליש", משא"כ ברמב"ם שהשמיט דין זה). ולכן הביאו בהל' צדקה דוקא, שאין מוסרים לשמים כ"א לעני.

29) ראה לקו"ש שם ע' 14 ובהערות שם. וש"נ. 30) ראה של"ה (שבהערה 4) "המצוה מהמוכחר ליתן חלק הכהנים מן המוכחר ביותר, וכן אלו הנותנים מעות לקופה של צדקה או לעני יתנו מטבע המוכחרת כו'".

ולהעיר ג"כ שהדין ד"כל חלב לה" שברמב"ם (סוף הל' איסורי מזבח) – הועתק (בשינוי לשון קצת) בשו"ע הל' צדקה (יו"ד סו"ס רמח), אף שלכאורה הי' מקום להביאו לפני"ז בהל' בית

ע"ג מזבח, משא"כ "לשם שמים" משמעו כל ענין של עבודת השם.

ג) ואולי י"ל שזהו טעם השינוי, שברמב"ם כתב "כל דבר שהוא לשם הא-ל", ובשו"ע "לשם שמים", ד"לשם הא-ל" משמעו דבר שמוסרים לה', כקרבן

ז.

והנה יש עוד שינוי בין לשון הספרי ולשון הש"ס, דבש"ס הלשון "ואם אין קדוש נשיאות חטא למה" (והוא כלשון הכתוב עצמו "ולא תשאו עליו חטא"), אבל בספרי משנה ואומר "שאתם בנשיאות עון", וידוע ד"עון" חמור יותר מן החטא³¹.

והנה אע"פ שנת"ל שדין זה (שרק משום שחסר "מן המובחר" יש בזה "נשיאות עון") הוא רק בתרומה – מ"מ, יש ללמוד מזה גם לגבי שאר מצוות התורה החומר כשחסר בהידור מצוה – דאע"פ שאין לחייבו ולכופו על הידור, מ"מ, כשאינו מהדר במצות, אין זה רק שחסרה בו המעלה דהידור מצוה, אלא שיש בזה (מעין) נשיאות עון³² (שנחשב לחסרון בהמצוה עצמה).

ומרובה מדה טובה כו' – דכאשר מקיימים מצות בהידור, הרי נוסף על השכר עבור ההידור מצוה, יש הוספה בשכרה של המצוה עצמה.

אלא שנמצא מוציא עצמו מכלל המהדרין ועובר על דברי חכמים שאמרו (ברכות מט, סע"ב) לעולם אל יוציא אדם עצמו מן הכלל".

31 ראה יומא לו, ב. ובכ"מ.
32 וראה שו"ע אדה"ז או"ח (סתפ"א ס"א) והאוכל והשותה (אחר כוס ד) אין עליו כלום,

דרכי החסידות

אגרות קודש מכ"ק אדמו"ר מוהרריי"צ
מליובאוויטש נ"ע בענייני עבודת הש"ת

לחצוב חלונות בבית האפל

"עד לבעל שם טוב היה העולם בבחינת בית אפל, במושבות בני תורה היה אור, ואילו אצל יהודים פשוטים, היה העולם - בית אפל, ובא הבעל שם טוב והתחיל להאיר"

חלונות בבית האפל

אמר כ"ק אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע:

הבעל שם טוב הוא אברהם אבינו של חסידות. על אברהם אבינו כתוב שהיה נדיב בממונו, בגופו ובנפשו (ראה ארחות צדיקים שער יז), אברהם אבינו מסר את נפשו לקרב גם את הפשוט שבפשוטים לאלקות, וכך עשה גם הבעל שם טוב. גם הוא היה נדיב בממונו, בגופו ובנפשו, ומסר את נפשו כדי לקרב אף את היהודי הפשוט.

על אברהם אבינו כתוב (בראשית רבה ב, ג) "עד אברהם היה העולם מתנהג באפילה באברהם התחיל להאיר". עד אברהם אבינו היו גם כן צדיקים גדולים, אך היו אלה צדיקים של 'אפילה', אברהם אבינו היה הצדיק הראשון שהתחיל להאיר. עד לבעל שם טוב היה העולם בבחינת בית אפל, במושבות בני תורה היה אור, ואילו אצל סתם בעלי בתים ויהודים פשוטים כפרט, היה העולם - בית אפל, ובא הבעל שם טוב והתחיל להאיר.

לקראת שבת

הבעל שם טוב חצב 'חלונות' בבית האפל של העולם. 'אמן' - 'חלון', 'ברוך הוא וברוך שמו' - 'חלון', ובשיטה אמיתית זו שתפלתו ואמירת תהילים של היהודי הפשוט חביב ביותר אצל הקב"ה - האיר הבעל שם טוב את הבית האפל של העולם באור אותיות התורה, התפילה והתהילים.

(ספר השיחות תש"ב עמ' קלז)

'עולם הבא' שהציל

בימי הבעל שם טוב נ"ע נגזר כליון על מושב ישראל. קרא אליו הבעל שם טוב את ר' מרדכי ור' קהת, חבריו מהצדיקים הנסתרים, כדי להושיב בית דין לחפש עצות כיצד לבטל את הגזירה.

לבעל שם טוב היתה עלית נשמה, והוא ראה שאת הגזירה אין להשיב. בהלכו חזרה דרך ההיכלות, ראה בהיכל אחד אור גדול, ונודע לו שזה היכלו של יהודי כפרי שהיה חוטב עצים ובשעת מעשה אומר תהילים, וכך בכל המלאכות שעשה. ובדרך זו היה אומר בכל יום חמש פעמים את כל ספר תהילים, ואותיות התהילים הם המאירות כל כך.

נסע הבעש"ט את אותו יהודי ושאלו: באם היה יודע שבעולם הבא שלו בידו להציל ישוב יהודי - האם היה עושה זאת? והיהודי הכפרי השיב לו מיד: אם יש לי עולם הבא, אני מוסר זאת מיד. והגזרה התבטלה.

(ספר השיחות תש"ב עמ' קמז)

פחדו של משה רבנו

במדרש מסופר, דבשעה שאמר משה רבנו לבנ"י שהקב"ה יתן להם את התורה, הם היו שמחים מאוד. ואילו משה רבינו בעצמו היה אחוז פחד גדול. הפחד נבע מחששו של משה האם תהיה לו קבלת העול לקבל את התורה כמו איש פשוט.

הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק (כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב נ"ע) שמע אימרה זו מכ"ק אדמו"ר ה'צמח צדק' כשהיה בגיל חמש שנים, והוא לא הבין את הדברים. מאוחר יותר, כשכבר מלאו לכ"ק אאמו"ר הרה"ק כ"ה שנים כבר הבין פחדו של משה רבנו, על דרך מה שמוסבר על ההפרש בין עבד העומד לפני המלך, לשר העומד לפני המלך.

כיום, אין השמחה של אנשים פשוטים, וכך אין את הפחד של משה רבנו עליו השלום...

(ספר השיחות תש"ב עמ' קיב)

לזכות

החתן הרה"ת **דוד יצחק שיחי פעלד**
והכלה מרת **רבקה שתחי פעריס**
לרגל בואם בקשרי השידוכין בשעטומ"צ
יה"ר שיזכו להקים בית נאמן בישראל
על יסודי התורה והמצווה

*

נדפס ע"י הורי הכלה
הרה"ת ר' **יהודה יצחק** וזוגתו מרת **מרים שיחיו**
פעריס

לעילוי נשמת
הרה"ח הרה"ת ר' זלמן יודא
בי"ר שלום ישעי' ע"ה דייטש
נפטר כ"ט תמוז ה'תשס"ו

*

נדפס ע"י בני משפחתו שיחיו

לרפוי"ש לוי יצחק בן צירל

לזכות

החתן הרה"ת **שלום דובער שיחי רעפסאן**
והכלה מרת **מליא שתחי בערגשטיין**
לרגל בואם בקשרי השידוכין בשעטומ"צ
יה"ר שיזכו להקים בית נאמן בישראל
על יסודי התורה והמצווה

*

נדפס ע"י הוריהם

לזכות

הרה"ח ר' **יוסף הכהן**
בן **חנה בריינא שיחי**
לרגל יום הולדתו
להצלחה מופלגה בכל אשר יפנה
ואריכות ימים ושנים טובות
מתוך בריאות הנכונה